STADSARCHEOLOGIE GENT

Archeologienota met beperkte samenstelling

projectcode 2017B179

Verantwoordelijke uitgever: Stad Gent – De Zwarte Doos – Stadsarcheologie Gent
Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge, stadsarcheologie@stad.gent, tel. 09 266 57 60 - fax 09 266 57 87

Inhoudstafel

Deel 1: Privacyfiche bureau-onderzoek

Deel 2: Verslag van resultaten bureau-onderzoek

2.1 Colofon

2.2 Samenvatting

2.3 Beschrijvend deel

- 2.3.1 Administratieve gegevens / technische fiche
- 2.3.2 Juridische context
- 2.3.3 Onderzoekskader
- 2.3.4 Ruimtelijke situering
- 2.3.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief
- 2.3.6 Archeologisch potentieel
  - 2.3.6.1 Methode en onderzoeksvragen
  - 2.3.6.2 Fysisch geografische situatie
  - 2.3.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen
  - 2.3.6.4 Archeologische indicatoren
  - 2.3.6.5 Verstoringshistoriek
- 2.3.7 Verantwoording nota met beperkte samenstelling met doorslaggevend aspect
- 2.3.8 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied
- 2.3.9 Gemotiveerde verwachting
- 2.3.10 Gemotiveerd advies voor maatregelen

2.4 Relevante bibliografie

2.5 Bijlagen

- 2.5.1 Plannenlijst
- 2.5.2 Fotolijst

Deel 3: Programma van maatregelen

3.1 Gemotiveerd advies voor maatregelen

3.2 Programma van maatregelen

Deel 2: Verslag van resultaten bureau-onderzoek

2.1 Colofon

Titel: Sint-Jansvest, Saghermansstraat

Auteurs: Marie-Anne Bru, Geert Vermeiren, Peter Steurbaut

Projectnummer: 2017B179

Opdrachtgever: Stad Gent

Projectleiding: Stadsarcheologie Gent

Erkend archeoloog: Marie-Anne Bru, OE/ERK/Archeoloog/2015/00012

Datum: 15 februari 2017

Wettelijk depotnummer: D/2017/0341/5

Stad Gent – De Zwarte Doos – Stadsarcheologie
Dulle-Grietlaan 12
9050 Gentbrugge
09/2665760
stadsarcheologie@stad.gent

2.2 Samenvatting

Voor de opmaak van een aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning voor de integrale heraanleg én het vernieuwen van de bestaande riolering van de Sint-Jansvest en de Saghermansstraat (kad. Afdeling 3, Sectie C, openbaar domein), dient een archeologienota opgemaakt te worden.

Het traject van de vernieuwde riolering loopt quasi volledig op hetzelfde traject van de bestaande mits dit traject op sommige plaatsen een beetje kan afwijken in breedte en diepte. De ontworpen riolering met diameter 250 en 300 mm, is kleiner dan de bestaande van 500 mm, doch gaat op sommige plaatsen dieper dan de bestaande (zie dwarsprofielen), tot ca. 2,50 m onder het huidige maaiveld in plaats van de bestaande 2,20 m. Er wordt één boomvak voorzien ter hoogte van Sint-Jansvest nr. 13, gedeeltelijk in het gabarit van de bestaande riolering, evenals twee fietsenstallingen. Bovengronds wordt vervolgens de straatafwerking vernieuwd.

Gezien de bodemingrepen slechts sporadisch het bestaande gabarit overschrijden én het overige deel van de straat reeds zwaar verstoord is door bestaande nutsleidingen (dit is ook waarom opnieuw geopteerd wordt voor riolering met gemengde afvoer), kan met aantoonbare zekerheid gesteld worden dat een verder onderzoek in het kader van de toekomstige werken niet gaat leiden tot nuttige kenniswinst.

Voor het project Sint-Jansvest, Saghermansstraat werd geopteerd om een nota op te maken met een beperkte samenstelling. Deze beslissing werd genomen na een duidelijk afwegen van de mogelijke erfgoedwaarde. Alle gegevens werden ruimtelijk en inhoudelijk met elkaar geconfronteerd en ook in relatie tot de geplande werken afgewogen. Het resultaat hiervan is de keuze voor een archeologienota met beperkte samenstelling.

De drie vooropgestelde criteria werden duidelijk afgewogen:

1° er is geen archeologisch erfgoed (meer) aanwezig
2° de werken waarvoor een vergunning moet worden aangevraagd, hebben geen impact op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed
3° een archeologisch onderzoek op de betrokken terreinen in kwestie zal niet leiden tot kenniswinst.

Na afweging van alle gekende gegevens zoals onderzocht onder het punt 2.3.6 Archeologisch potentieel kunnen de drie vooropgestelde criteria als volgt geëvalueerd worden:

- Geen archeologisch erfgoed aanwezig:

Desondanks de zeer belangrijke ligging binnen de 12de-eeuwse stad met een zeer hoge graad van archeologische relevantie, is het weinig waarschijnlijk dat nog enig bewaard archeologisch erfgoed kan verwacht worden. Het gaat om twee zeer smalle straten met reeds alle aanwezige nutsleidingen inclusief een bestaande riolering met diameter 500 mm. Het nieuwe ontwerpplan ziet af van het aanleggen van een gescheiden rioolstelsel vanuit het perspectief dat de ondergrond reeds dermate verzadigd is van nutsleidingen dat er simpelweg geen plaats meer is voor een gescheiden afvalwaterstelsel.

- Geen impact op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed:

De voorziene ingrepen zitten quasi volledig vervat in het bestaande gabarit, met enkele beperkte uitzonderingen, dat ze kunnen beschouwd worden als zeer beperkte impact op het aanwezige archeologische erfgoed. De uitzonderingen betreffen het sporadisch ca. 30 cm dieper liggen van de nieuwe riolering ten opzichte van de bestaande buizen, alsook het iets afwijken van het huidige traject.

- Geen kenniswinst:

De hoge graad van bestaande verstoring tegenover de zeer beperkte uitbreiding van het bestaande gabarit leidt er zonder twijfel toe dat een archeologisch onderzoek voorafgaand aan de vooropgestelde ingrepen GEEN kenniswinst zou opleveren. Dit niet tegenstaande dat het een historisch-archeologische interessante zone is binnen de stad.

2.3 Beschrijvend deel

2.3.1 Administratieve gegevens / technische fiche

Projectcode:	2017B179
Locatie:	Oost-Vlaanderen, Gent, Sint-Jansvest, Saghermansstraat
Kadaster Afdeling Sectie Percelen:	Afdeling 3, Sectie C, openbaar domein
Kadasterplan:	Zie plan 1
Topografische kaart:	Zie plan 3
Bounding Box:	(104964;193561), (105063;193561), (104964;193483), (105063;193483)
Onderdeel Archeologische zone:	Ja
Grootte percelen:	1128 m²
Grootte projectgebied:	1128 m²
Reden van de ingreep:	Heraanleg Sint-Jansvest en Saghermansstraat inclusief de vernieuwing van de bestaande riolering
Betrokken actoren en specialisten:	Peter Steurbaut (historisch kaartmateriaal) Geert Vermeiren (archeoloog)

2.3.2 Juridische context

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag, van een publiekrechterlijke aanvrager, voor werken BINNEN de Gentse vastgestelde archeologische zone. Volgens het gewestplan 'Gentse en Kanaalzone' ligt het project in een zone voor woongebieden. Het betreft hier dus een zone waarbij de totale oppervlakte van de percelen 300 m² of meer beslaat en de ingreep minimaal 100 m².

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 1128 m² en bevindt zich volledig op openbaar domein. Vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3.3 Onderzoekskader

Aanleiding van dit bureauonderzoek vormt de integrale heraanleg van de Sint-Jansvest en de Saghermansstraat, inclusief het vernieuwen van de bestaande riolering. Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid. Finaal formuleert het archeologische vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Het projectgebied wordt gekenmerkt door zijn ligging net binnen de 12de-eeuwse stad. De Sint-Jansvest bevindt zich in de bocht van de Ketelvest, de toenmalige watergordel rond Gent. De percelen tussen Sint-Jansvest en Schelde worden beschouwd als de zone waar de wal werd opgetrokken, opgebouwd uit het uitgegraven zand van de Ketelvest. De straat zelf was waarschijnlijk het traject van de achterliggende doorgang.

Deze nota dient opgemaakt omdat de totaliteit van de projectzone de 300/100-grens overstijgt.

2.3.4 Ruimtelijke situering

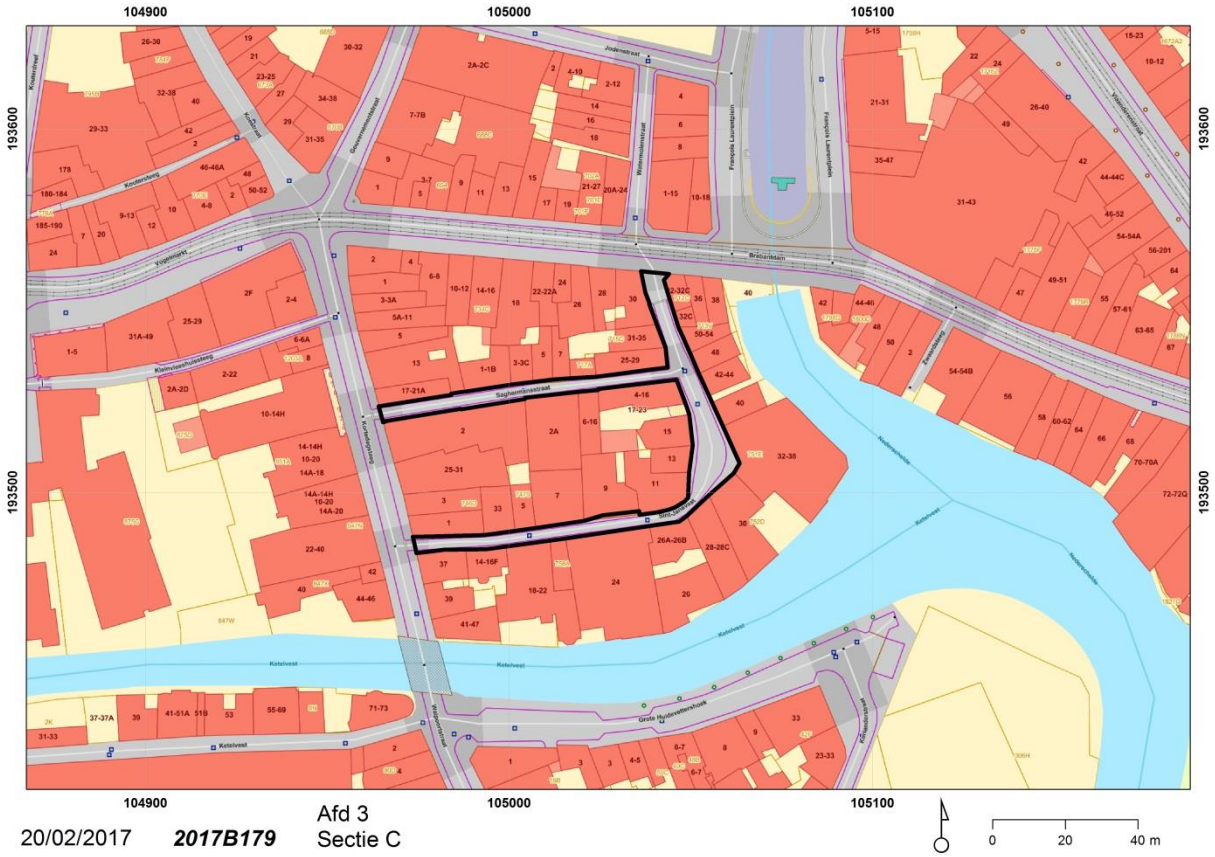
De projectzone Sint-Jansvest, Saghermansstraat (kad. Afdeling 3, Sectie C, openbaar domein) situeert zich in de zuidoosthoek van de 12de-eeuwse stad Gent. Het gaat om de smalle straatjes Sint-Jansvest en Saghermansstraat die integraal worden heraangelegd, inclusief het vernieuwen van de bestaande riolering. Het projectgebied bestaat uit de openbare weg. De totale som van de percelen waarop de bouwvergunning van toepassing is, bedraagt 1128 m² ha en is volgens het gewestplan "Gentse en Kanaalzone" gelegen in een zone voor woongebied.

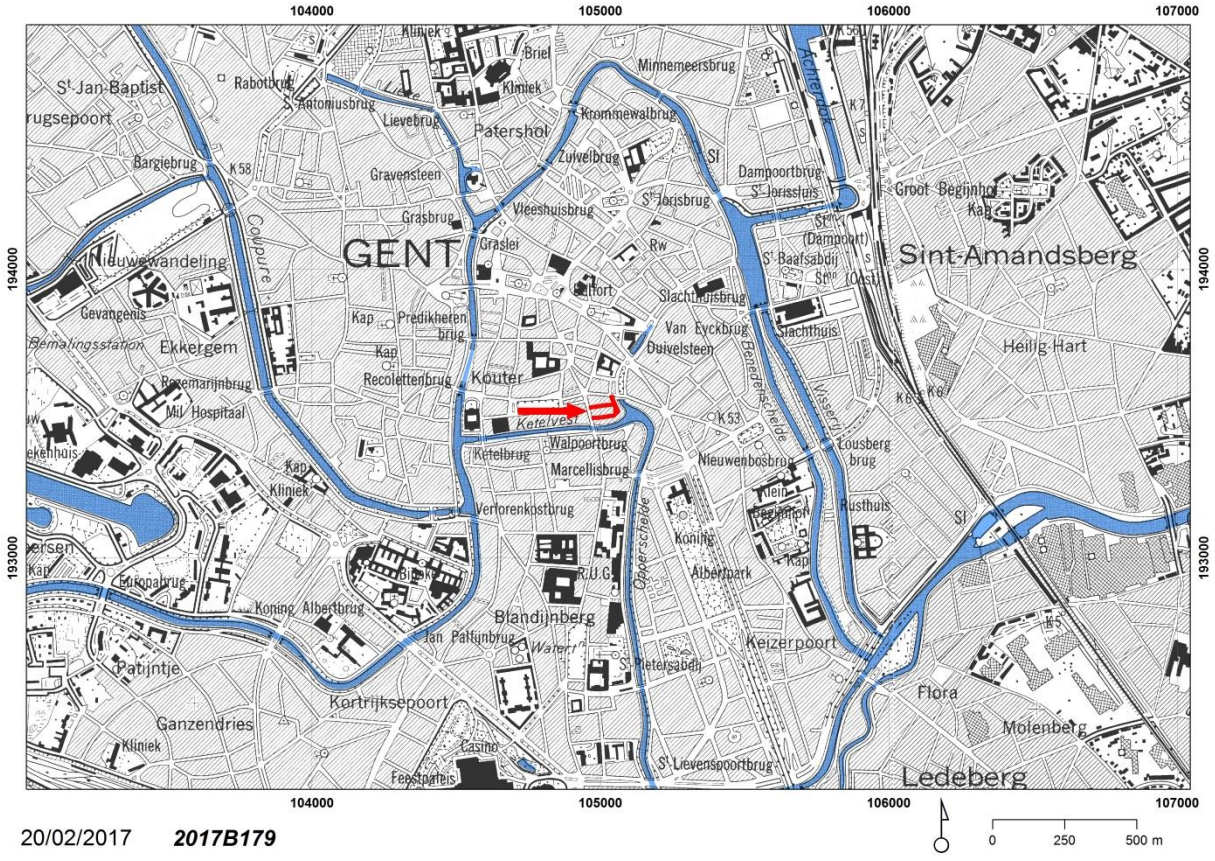
Foto 1: Situering projectzone op de orthofoto van 2015 (Eurosense Belfotop & Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Plan 1: Situering projectgebied op het hedendaags kadaster (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Plan 2: Situering projectgebied op de GRB basiskaart (AGIV GRB Basiskaart & Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Plan 3: Situering projectgebied op de Topografische kaart 1981 (NGI en AGIV)

2.3.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning omvat de integrale heraanleg van de straten Sint-Jansvest en Saghermansstraat. Beide straten zullen aangelegd worden als een woonerf met een gelijkgrondse aanleg. Als verharding worden vlakke natuurstenen keien in een zandcementbed (21 cm) op een schraalbetonfundering (20 cm) over de volle breedte van het profiel voorzien. De afwatering van het regenwater verloopt via een centrale goot van slikkers. Ter hoogte van Sint-Jansvest nr. 13 wordt een zuilvormige boom voorzien, evenals 2 fietsenstallingen voor telkens 5 fietsen.

Naast de verharding wordt ook de riolering vernieuwd. Aangezien de breedte van het openbaar domein te smal is om naast de bestaande nutsleidingen ook nog een gescheiden rioleringsstelsel aan te leggen, wordt de vernieuwde riolering opnieuw een gemengd stelsel. De hoogste punten van de riolering zijn gelegen ter hoogte van de aansluitingen aan de Kortedagsteeg en de Brabantdam. De leidingen lopen af naar de reeds bestaande verbinding met de collector van Aquafin tussen huisnummers 40 en 42 in de Sint-Jansvest.

Het traject van de vernieuwde riolering loopt quasi volledig op hetzelfde traject van de bestaande mits dit traject op sommige plaatsen een beetje kan afwijken. De ontworpen riolering met diameter 250 en 300 mm, is kleiner dan de bestaande van 500 mm, doch gaat op sommige plaatsen dieper dan de bestaande (zie dwarsprofielen), tot ca. 2,50 m onder het huidige maaiveld in plaats van de bestaande 2,20 m.

Ter hoogte van de nieuw te planten boom wordt een uitgraving met een volume van 20 m³ voorzien voor de aanleg van de boom. Zoals uit het dwarsprofiel kan opgemaakt worden, bevindt deze uitgraving zich gedeeltelijk ter hoogte van het gabarit van de bestaande riolering en gaat de uitgraving niet dieper dan ca. 2 m.

In totaliteit wordt ca. 1128 m² aan openbaar terrein aangepakt.

Plan 4: Bestaande toestand (Stad Gent, Publieke Ruimte)
Plan 5: Ontworpen toestand (Stad Gent, Publieke Ruimte)
Plan 6: Dwarsdoorsnede (Stad Gent, Publieke Ruimte)
Plan 7: Bestaande nutsleidingen (Stad Gent, Publieke Ruimte)
Plan 8: Rioleringsplan bestaande toestand vs ontworpen toestand (Stad Gent, Publieke Ruimte)

2.3.6 Archeologisch potentieel

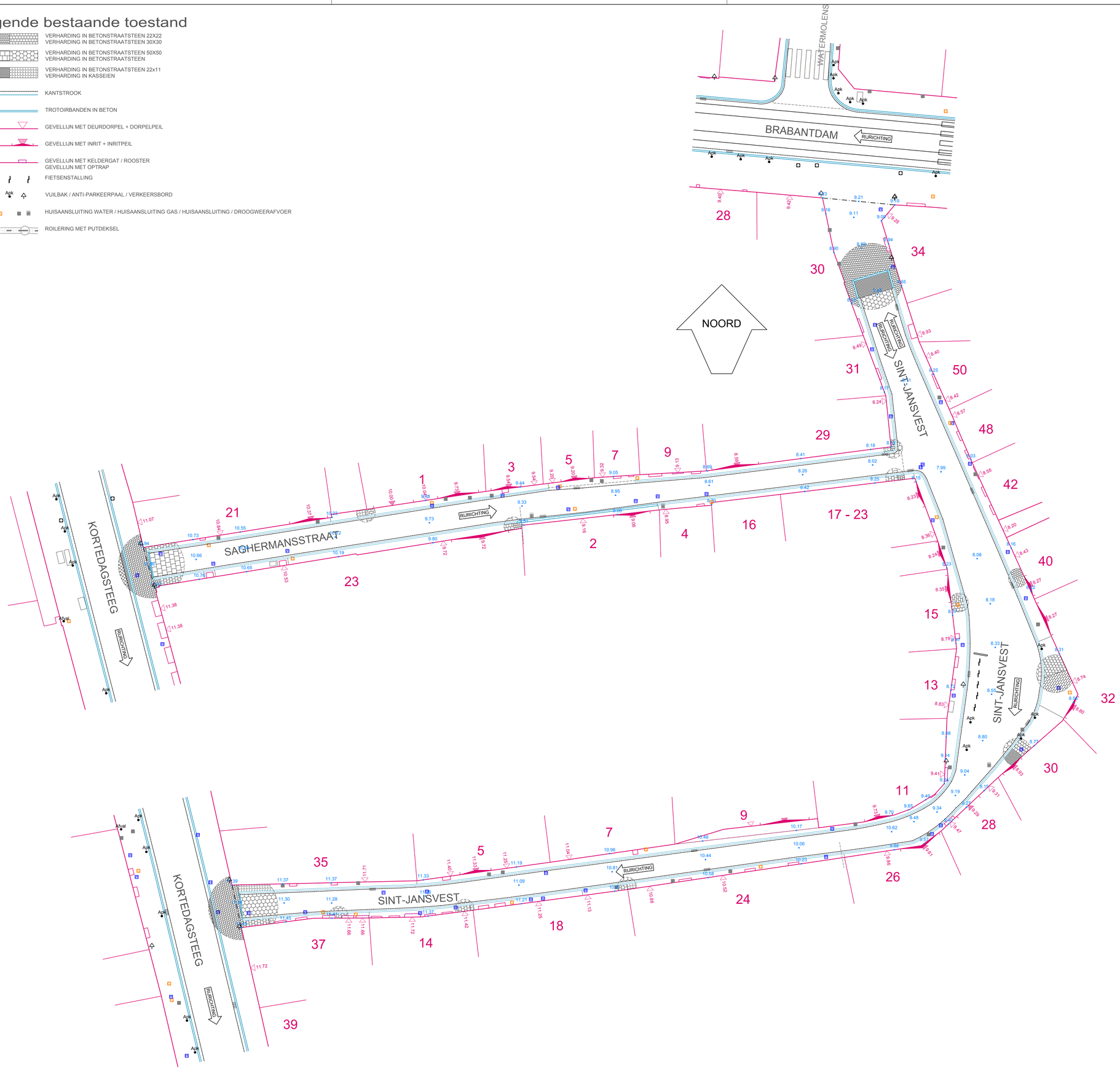
2.3.6.1 Methode en onderzoeksvragen

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek. **Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.**

Hierbij werden een aantal onderzoeksvragen opgelijst betreffende de projectlocatie:

legende bestaande toestand

- VERHARDING IN BETONSTRAATSTEEN 22X22
  VERHARDING IN BETONSTRAATSTEEN 30X30
- VERHARDING IN BETONSTRAATSTEEN 50X50
  VERHARDING IN BETONSTRAATSTEEN
- VERHARDING IN BETONSTRAATSTEEN 22x11
  VERHARDING IN KASSEIEN
- KANTSTROOK
- TROTOIRBANDEN IN BETON
- GEVELLIJN MET DEURDORPEL + DORPELPEIL
- GEVELLIJN MET INRIT + INRITPEIL
- GEVELLIJN MET KELDERGAT / ROOSTER
  GEVELLIJN MET OPTRAP
- FIETSENSTALLING
- Afval Apk — VUILBAK / ANTI-PARKEERPAAL / VERKEERSBORD
- HUISAANSLUITING WATER / HUISAANSLUITING GAS / HUISAANSLUITING / DROOGWEERAFVOER
- ROILERING MET PUTDEKSEL

L:\27_P_DWBW\st_jansvest_saghermansstr\12_ONTW\02_PROJECTINFO\st_jansvest_saghermansstraat_liggingsplan.jpg

LIGGINGSPLAN
schaal: 1/10000

NOORD

gent: vernieuwt

DEPARTEMENT PUBLIEKE RUIMTE
Dienst Wegen, Bruggen en Waterlopen

OUDE HOUTLEI - SAGHERMANSSTRAAT

Bestaande toestand

SCHAAL: 1:200

In samenwerking met

GEZIEN EN GOEDGEKEURD DOOR DE ONDERGETEKENDE DIRECTEUR-MANAGER

DEPARTEMENT PUBLIEKE RUIMTE

Ir. D. DE BAETS

Ir. R. CLAEYS
DEPARTEMENTSHOOFD

AANGENOMEN DOOR HET COLLEGE IN ZITTING VAN

DE SCHEPEN VAN OPENBARE WERKEN

DE STADSSECRETARIS

F. WATTEEUW

INDEX	DATUM	TEKENAAR	OMSCHRIJVING
A	15/06/2016	LVK	Bestaande toestand

PLANNUMMER
0.00

OPGEMETEN: -

GETEKEND: L. VAN KERKHOVE

NAGEZIEN: S. BERNAERDT

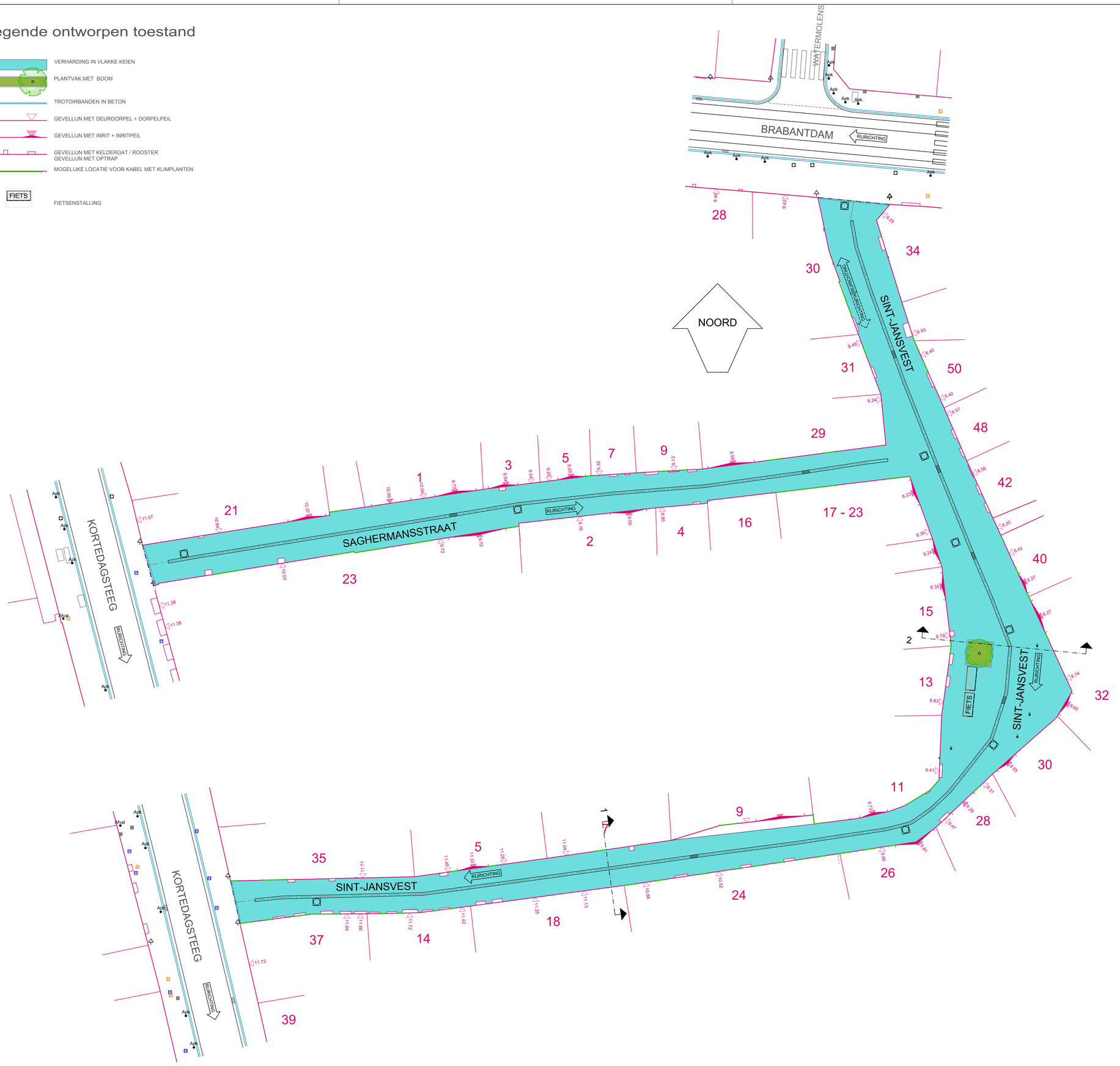
DIENST WEGEN, BRUGGEN EN WATERLOPEN - WOODROW WILSONPLEIN 1 - 9000 GENT - TEL: 09 266 79 00

PDF by Bru Marie Anne on 14.02.2017 10:55; Papersize (HxB): 594mm x 840mm

legende ontworpen toestand

- VERHARDING IN VLAKKE KEIEN
- PLANTVAK MET BOOM
- TROTOIRBANDEN IN BETON
- GEVELLIJN MET DEURDORPEL + DORPELPEIL
- GEVELLIJN MET INRIT + INRITPEIL
- GEVELLIJN MET KELDERGAT / ROOSTER
  GEVELLIJN MET OPTRAP
- MOGELIJKE LOCATIE VOOR KABEL MET KLIMPLANTEN

FIETS — FIETSENSTALLING

L:\27_P_DWBW\st_jansvest_saghermansstn\12_ONTW\02_PROJECTINFO\st_jansvest_saghermansstraat_liggingsplan.jpg

LIGGINGSPLAN
schaal: 1/10000

NOORD

DEPARTEMENT PUBLIEKE RUIMTE
Dienst Wegen, Bruggen en Waterlopen

SINT-JANSVEST - SAGHERMANSSTRAAT

GRONDPLAN

SCHAAL: 1/200

In samenwerking met

GEZIEN EN GOEDGEKEURD DOOR DE ONDERGETEKENDE DIRECTEUR-MANAGER

DEPARTEMENT PUBLIEKE RUIMTE

Ir. D. DE BAETS

Ir. R. CLAEYS
DEPARTEMENTSHOOFD

AANGENOMEN DOOR HET COLLEGE IN ZITTING VAN

DE SCHEPEN VAN OPENBARE WERKEN

DE STADSSECRETARIS

F. WATTEEUW

INDEX	DATUM	TEKENAAR	OMSCHRIJVING
A	17/06/2016	LVK	Uittekenen concept

PLANNUMMER
0.00

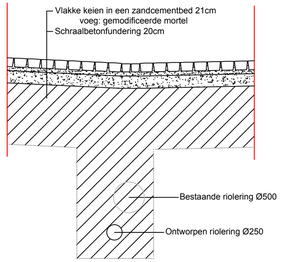
OPGEMETEN: -

GETEKEND: L. VAN KERKHOVE

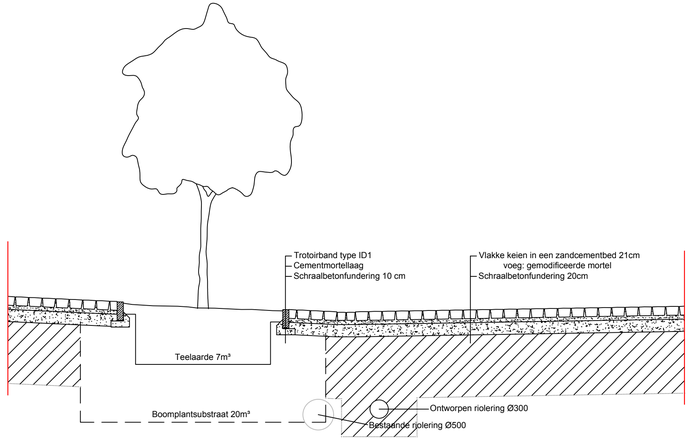
NAGEZIEN: S. BERNAERDT

DIENST WEGEN, BRUGGEN EN WATERLOPEN - WOODROW WILSONPLEIN 1 - 9000 GENT - TEL: 09 266 79 00

PDF by Bru.Marie Anne on 14.02.2017 10:59; Papiersize (HxB): 594mm x 840mm

Type dwarsprofiel 1

Type dwarsprofiel 2

L:\27_P_DWBW\st_jansvest_saghermansstr\12_ONTW\02_PROJECTINFO\st_jansvest_saghermansstraat_liggingsplan.jpg

LIGGINGSPLAN
schaal: 1/10000

NOORD

PDF by Bru Marie Anne on 14.02.2017 11:01; Papersize (HxB): 297mm x 840mm

gent: vernieuwt

DEPARTEMENT PUBLIEKE RUIMTE
Dienst Wegen, Bruggen en Waterlopen

SINT-JANSVEST - SAGHERMANSSTRAAT

TYPE DWARSPROFIEL

SCHAAL: 1:50

In samenwerking met

GEZIEN EN GOEDGEKEURD DOOR DE ONDERGETEKENDE DIRECTEUR-MANAGER
DEPARTEMENT PUBLIEKE RUIMTE

Ir. D. DE BAETS
Ir. R. CLAEYS
DEPARTEMENTSHOOFD

AANGENOMEN DOOR HET COLLEGE IN ZITTING VAN
DE SCHEPEN VAN OPENBARE WERKEN

DE STADSSECRETARIS
F. WATTEEUW

INDEX	DATUM	TEKENAAR	OMSCHRIJVING
A	17/06/2016	LVK	Uittekenen concept

PLANNUMMER
0.00

OPGEMETEN: -
GETEKEND: L. VAN KERKHOVE
NAGEZIEN: S. BERNAERDT

DIENST WEGEN, BRUGGEN EN WATERLOPEN - WOODROW WILSONPLEIN 1 - 9000 GENT - TEL: 09 266 79 00

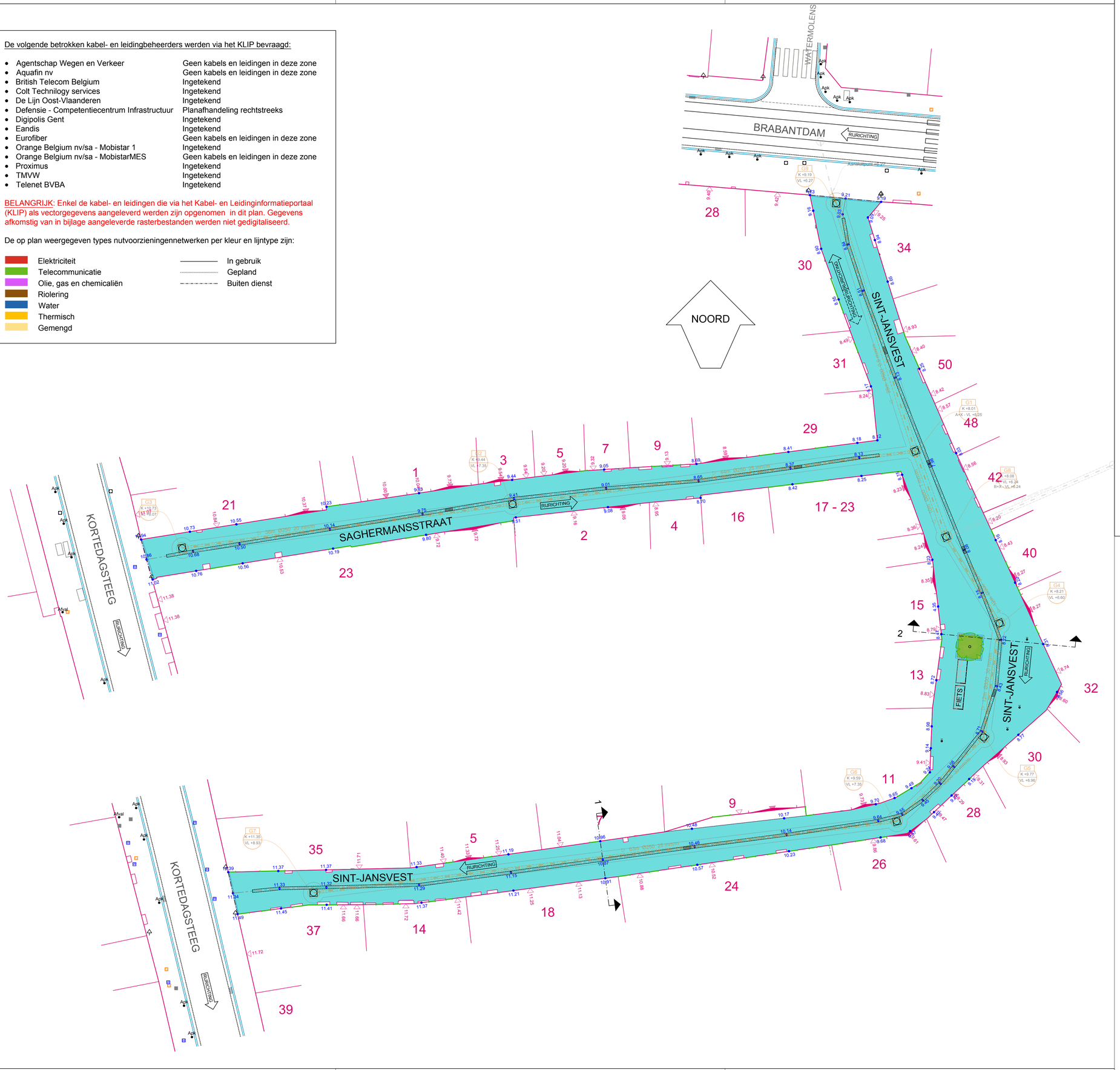
De volgende betrokken kabel- en leidingbeheerders werden via het KLIP bevraagd:

• Agentschap Wegen en Verkeer	Geen kabels en leidingen in deze zone
• Aquafin nv	Geen kabels en leidingen in deze zone
• British Telecom Belgium	Ingetekend
• Colt Technilogy services	Ingetekend
• De Lijn Oost-Vlaanderen	Ingetekend
• Defensie - Competentiecentrum Infrastructuur	Planafhandeling rechtstreeks
• Digipolis Gent	Ingetekend
• Eandis	Ingetekend
• Eurofiber	Geen kabels en leidingen in deze zone
• Orange Belgium nv/sa - Mobistar 1	Ingetekend
• Orange Belgium nv/sa - MobistarMES	Geen kabels en leidingen in deze zone
• Proximus	Ingetekend
• TMVW	Ingetekend
• Telenet BVBA	Ingetekend

BELANGRIJK: Enkel de kabel- en leidingen die via het Kabel- en Leidinginformatieportaal (KLIP) als vectorgegevens aangeleverd werden zijn opgenomen in dit plan. Gegevens afkomstig van in bijlage aangeleverde rasterbestanden werden niet gedigitaliseerd.

De op plan weergegeven types nutvoorzieningennetwerken per kleur en lijntype zijn:

Elektriciteit	In gebruik
Telecommunicatie	Gepland
Olie, gas en chemicaliën	Buiten dienst
Riolering	
Water	
Thermisch	
Gemengd	

L:\27_P_DWBW\st_jansvest_saghermansstr\12_ONTW\02_PROJECTINFO\st_jansvest_saghermansstraat_liggingsplan.jpg

LIGGINGSPLAN
schaal: 1/10000

NOORD

gent: vernieuwt

DEPARTEMENT PUBLIEKE RUIMTE
Dienst Wegen, Bruggen en Waterlopen

SINT-JANSVEST - SAGHERMANSSTRAAT

GRONDPLAN NUTSLEIDINGEN KLIP

SCHAAL: 1/200

In samenwerking met

GEZIEN EN GOEDGEKEURD DOOR DE ONDERGETEKENDE DIRECTEUR-MANAGER

DEPARTEMENT PUBLIEKE RUIMTE

Ir. D. DE BAETS

Ir. R. CLAEYS
DEPARTEMENTSHOOFD

AANGENOMEN DOOR HET COLLEGE IN ZITTING VAN

DE SCHEPEN VAN OPENBARE WERKEN

DE STADSSECRETARIS

F. WATTEEUW

INDEX	DATUM	TEKENAAR	OMSCHRIJVING
A	17/06/2016	LVK	Uittekenen concept

PLANNUMMER
0.00

OPGEMETEN: -

GETEKEND: L. VAN KERKHOVE

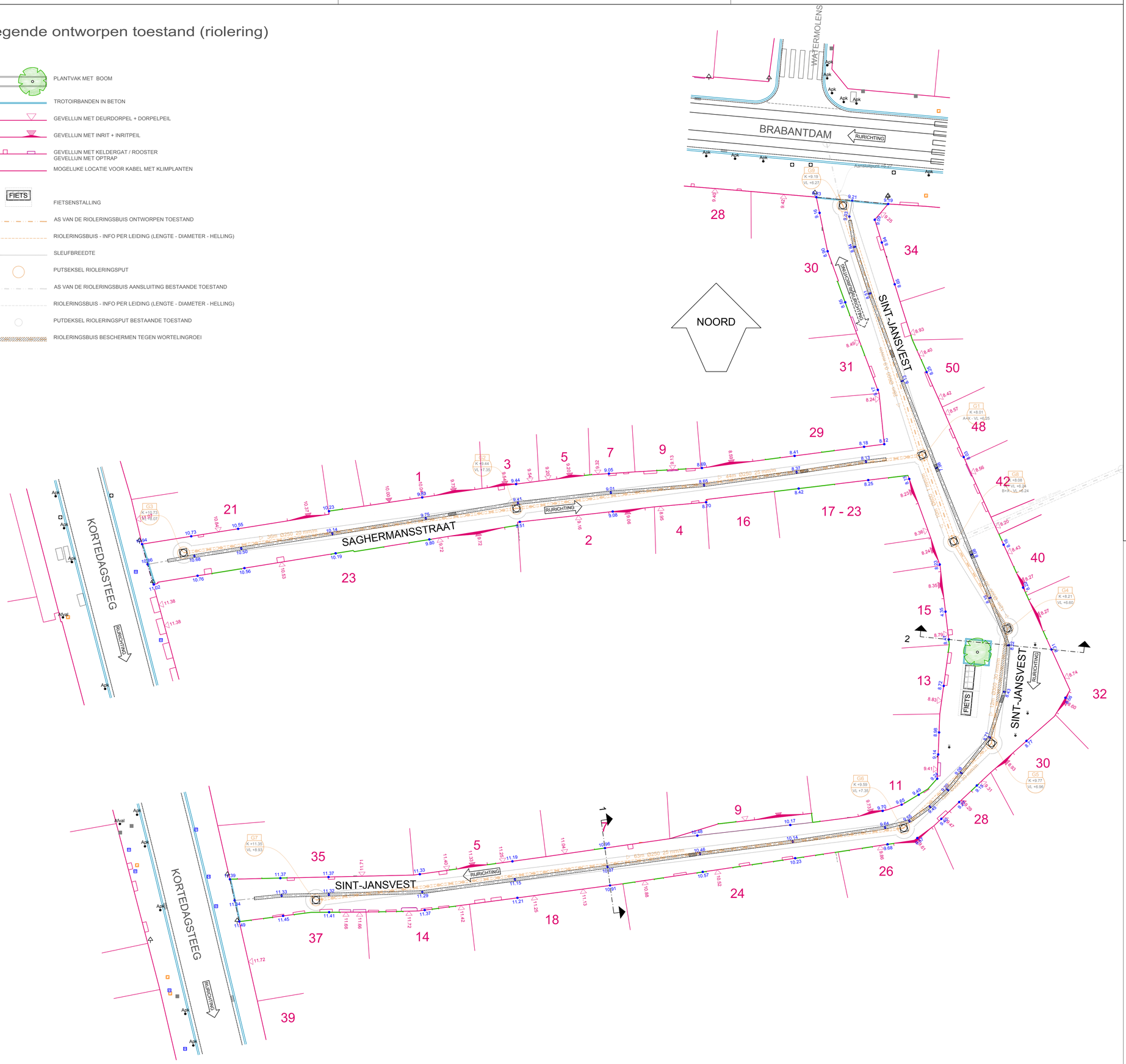
NAGEZIEN: S. BERNAERDT

DIENST WEGEN, BRUGGEN EN WATERLOPEN - WOODROW WILSONPLEIN 1 - 9000 GENT - TEL: 09 266 79 00

PDF by Bru Marie Anne on 14.02.2017 10:59; Papiersize (HxB): 594mm x 840mm

legende ontworpen toestand (riolering)

- PLANTVAK MET BOOM
- TROTOIRBANDEN IN BETON
- GEVELLIJN MET DEURDORPEL + DORPELPEIL
- GEVELLIJN MET INRIT + INRITPEIL
- GEVELLIJN MET KELDERGAT / ROOSTER
  GEVELLIJN MET OPTRAP
- MOGELIJKE LOCATIE VOOR KABEL MET KLIMPLANTEN
- FIETS — FIETSENSTALLING
- AS VAN DE RIOLERINGSBUIS ONTWORPEN TOESTAND
- RIOLERINGSBUIS - INFO PER LEIDING (LENGTE - DIAMETER - HELLING)
- SLEUFBREEDTE
- PUTSEKSEL RIOLERINGSPUT
- AS VAN DE RIOLERINGSBUIS AANSLUITING BESTAANDE TOESTAND
- RIOLERINGSBUIS - INFO PER LEIDING (LENGTE - DIAMETER - HELLING)
- PUTDEKSEL RIOLERINGSPUT BESTAANDE TOESTAND
- RIOLERINGSBUIS BESCHERMEN TEGEN WORTELINGROEI

L:\27_P_DWBW\st_jansvest_saghermansstr\12_ONTW\02_PROJECTINFO\st_jansvest_saghermansstraat_liggingsplan.jpg

LIGGINGSPLAN
schaal: 1/10000

NOORD

gent: vernieuwt

DEPARTEMENT PUBLIEKE RUIMTE
Dienst Wegen, Bruggen en Waterlopen

SINT-JANSVEST - SAGHERMANSSTRAAT

GRONDPLAN

Rioleringsplan

SCHAAL: 1/200

In samenwerking met

GEZIEN EN GOEDGEKEURD DOOR DE ONDERGETEKENDE DIRECTEUR-MANAGER: DEPARTEMENT PUBLIEKE RUIMTE

Ir. D. DE BAETS — Ir. R. CLAEYS, DEPARTEMENTSHOOFD

AANGENOMEN DOOR HET COLLEGE IN ZITTING VAN: DE SCHEPEN VAN OPENBARE WERKEN

DE STADSSECRETARIS: F. WATTEEUW

INDEX	DATUM	TEKENAAR	OMSCHRIJVING
A	17/06/2016	LVK	Uittekenen concept

PLANNUMMER
0.00

OPGEMETEN: -
GETEKEND: L. VAN KERKHOVE
NAGEZIEN: S. BERNAERDT

DIENST WEGEN, BRUGGEN EN WATERLOPEN - WOODROW WILSONPLEIN 1 - 9000 GENT - TEL: 09 266 79 00

PDF by Bru Marie Anne on 14.02.2017 11:01; Papersize (#xB): 594mm x 840mm

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is het nodig andere vormen van vooronderzoek in te schakelen om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden?

2.3.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed. Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie. **Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.**

1. Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
2. Quartair geologische kaart van Vlaanderen
3. Bodemkaart
4. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
5. Hydrografische kaart van Vlaanderen
6. Bodemerosie kaart
7. Bodemgebruikskaart

2.3.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd evenals diverse wetenschappelijke literatuur; bestaande uit voornamelijk door Stadsarcheologie Gent opgebouwde en bestudeerde archeologische ensembles en bewaard in De Zwarte Doos. Dit werd aangevuld met het raadplegen van de Inventaris Onroerend Erfgoed (erfgoedobjecten), de Inventaris van de beschermde archeologische sites en de Inventaris van de beschermde monumenten, landschappen en stadsgezichten; evenals de Inventaris van de walsites (de door Stadsarcheologie Gent opgemaakte en bijgehouden inventaris van alle op cartografie voorkomende sites met walgracht op grondgebied Gent). **Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.**

2.3.6.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën waaronder ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Omdat het projectgebied Sint-Jansvest, Saghermansstraat in het verleden gekenmerkt wordt door een hoge densiteit aan bebouwing, heeft het bureauonderzoek als bijkomend doel de evolutie van de historische bebouwing te kennen. Daarbij werd aandacht besteed aan het onderzoek van archieven en eventueel eerder uitgevoerd onderzoek naar de historische bebouwing of landschapsgebruik. Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd. **Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.**

Panorama op Gent, 1534
Kaart van Jacob van Deventer, midden 16de eeuw
Kaart van Braun en Hogenberg, 1572
Kaart van Horenbault, 1619
Kaart van Hondius, 1641
Kaart van Ferraris, 1771-1777
Kaart van G. Goethals, 1796
Atlas der Buurtwegen, 1843-1845
Primitief kadaster, ca. 1830
Popp Kadasterkaarten, 1842-1879
Kaart van P. en L. Gérard (1855)
Kaart van Gevaert en Van Impe (1878)
Plattegrond van Gent door Compijn & Soenen (1912)
Luchtfoto, 2015

2.3.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken, kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kunnen verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten. Om een correcte inschatting hiervan te maken werd gebruik gemaakt van volgende bronnen:

Kadasterkaart
Topografische kaart (1981)
Orthogonale luchtfoto
Ontwerpplannen

Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.

2.3.7 Verantwoording nota met beperkte samenstelling met doorslaggevend aspect

Voor het project Sint-Jansvest, Saghermansstraat, werd geopteerd om een nota op te maken met een beperkte samenstelling. Deze beslissing werd genomen na een duidelijk afwegen van de mogelijke erfgoedwaarde. Alle gegevens werden ruimtelijk en inhoudelijk met elkaar geconfronteerd en ook in relatie tot de geplande werken afgewogen. Het resultaat hiervan is de keuze voor een archeologienota met beperkte samenstelling.

De drie vooropgestelde criteria werden duidelijk afgewogen:

1° geen archeologisch erfgoed (meer) aanwezig
2° de werken waarvoor een vergunning moet worden aangevraagd, hebben geen impact op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed
3° een archeologisch onderzoek op de betrokken terreinen in kwestie zal nooit leiden tot kenniswinst

Na afweging van alle gekende gegevens zoals onderzocht onder het punt 2.3.6 Archeologisch potentieel kunnen we argumenteren dat de drie vooropgestelde criteria aangehaald kunnen worden.

- Geen archeologisch erfgoed aanwezig:

Desondanks de zeer belangrijke ligging binnen de 12de-eeuwse stad met een zeer hoge graad van archeologische relevantie, is het weinig waarschijnlijk dat nog enig bewaard archeologisch erfgoed kan verwacht worden. Het gaat om twee zeer smalle straten met reeds alle aanwezige nutsleidingen inclusief een bestaande riolering met diameter 500 mm. Het nieuwe ontwerpplan ziet af van het aanleggen van een gescheiden rioolstelsel vanuit het perspectief dat de ondergrond reeds dermate verzadigd is van nutsleidingen dat er simpelweg geen plaats meer is voor een gescheiden afvalwaterstelsel.

- Geen impact op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed:

De voorziene ingrepen zitten quasi volledig vervat in het bestaande gabarit, met enkele beperkte uitzonderingen, dat ze kunnen beschouwd worden als zeer beperkte impact op het aanwezige archeologische erfgoed. De uitzonderingen betreffen het sporadisch ca. 30 cm dieper liggen van de nieuwe riolering ten opzichte van de bestaande buizen, alsook het iets afwijken van het huidige traject.

- Geen kenniswinst:

De hoge graad van bestaande verstoring tegenover de zeer beperkte uitbreiding van het bestaande gabarit leidt er zonder twijfel toe dat een archeologisch onderzoek voorafgaand aan de vooropgestelde ingrepen GEEN kenniswinst zou opleveren. Dit niet tegenstaande dat het een historisch-archeologische interessante zone is binnen de stad.

2.3.8 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

De Ketelvest is in oorsprong een kunstmatig gegraven kanaal, bedoeld om de Leie met de Schelde te verbinden en zo de watergordel, waarvan ook de voormalige Houtlei deel uitmaakte, rond de toenmalige stad Gent te sluiten. De Ketelvest is het enige onderdeel van deze stadsomwalling, dat nog steeds als dusdanig herkenbaar is. De uitgegraven grond werd gebruikt om aan stadszijde een aarden wal op te werpen. Tussen de wal en de Ketelvest bevond zich een dode strook om te vermijden dat de wal door erosie in de Ketelvest zou afglijden. Archeologisch kon vastgesteld worden dat de aarden wal niet vóór de tweede helft van de 12de eeuw moet worden gedateerd en dat zij dus iets jonger is dan door historische bronnen werd aangenomen[1]. Door de uitbreiding van de stad en de aanleg van een nieuwe stadsomwalling in de loop van de 14de eeuw, verloor de oude wal zijn functie en werd hij genivelleerd tot op het niveau van het laatmiddeleeuwse loopvlak aan stadszijde. Op de Sint-Jansvest, in de oksel waar Ketelvest en Schelde elkaar treffen, kon archeologisch vastgesteld worden dat het zand om de wal op te werpen, daadwerkelijk afkomstig was van het uitgegraven van de Ketelvest[2]. Vervolgens werd hier een torenvolume ingeplant dat waarschijnlijk onderdeel was van de stadsversterking bij de watergordel.

Op basis van het archeologisch onderzoek aan de Waalse Krook[3] én de Sint-Jansvest kon vastgesteld worden dat langsheen het water stelselmatig grond ingewonnen werd op de Schelde en de Ketelvest. Bij de eerste site gebeurde dit door het uitstrooien van afvalpakketten en het steeds verleggen van een afscheiding met het water. Bij de Sint-Jansvest werd in eerste instantie bij het graven van de Ketelvest (2de helft 12de eeuw) het uitgegraven zand als een wal aan de binnenzijde van de stad gebruikt om na het nivelleren van deze omwalling door middel van puinpakketten het perceel naar het water toe uit te breiden.

---

[1] DE GRYSE, J. & VANDEVELDE, J., *Kleinvleeshuissteeg, Wolweverssite*, in: *Archeologisch onderzoek in Gent*, 1997-2008 (*Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent*, reeks 2 nr. 2), Gent, 2008, p. 43-65.
[2] VERMEIREN, G. & BRU, M.A., *Archeologisch onderzoek op de Sint-Jansvest, Gent (O.-Vl.)*, in: *Archaeologia Mediaevalis Kroniek*, Gent, 2015, nr. 38, p. 192-195.
[3] VERMEIREN, G., BRU, M.A., BRADT, T. & LAISNEZ, K., *Opgravingen aan de Waalse Krook (Gent, O.-Vl.)*, in: *Archaeologia Mediaevalis*, Brussel, 2013, nr. 36, p. 159-162.

Recent archeologisch onderzoek in de Brabantdam[4], nabij het kruispunt met de Sint-Jansvest, situeert een vermoedelijk 12de-eeuws wegniveau op een diepte van ca. 3 m onder de huidige straat. Op dit tracé bevond zich net voor men de stad verliet de Brabantpoort waarvan eveneens de restanten archeologisch werden vastgesteld en geregistreerd.

De straten Sint-Jansvest en Saghermanstraat zijn in oorsprong vermoedelijk middeleeuwse straatjes.

Plan 9: De Brabantpoort, met in de bocht van de Schelde-Ketelvest de Sint-Jansvest en Saghermanstraat (Panoramisch Gezicht op Gent, 1534) (STAM Gent © www.lukasweb.be - Art in Flanders vzw, foto Hugo Maertens)

[4] VERMEIREN, G. & BRU, M.A., *De Brabantdam in Gent (O.-Vl.)*, in: *Archaeologia Mediaevalis,* Namur, 2017 (in druk).

2.3.9 Gemotiveerde verwachting

In het kader van het vervangen van de bestaande riolering en de heraanleg van de Sint-Jansvest en Saghermansstraat, wordt voornamelijk binnen het bestaande gabarit van de huidige riolering gewerkt, met af en toe een kleine afwijking op dit traject zowel in breedte als diepte. Gezien de hoge graad van verstoring in de smalle straten door andere nutsleidingen (cf. opnieuw aanleggen gemengd afvalwater in plaats van gescheiden rioolstelsel) en de beperkte uitbreiding op het bestaande gabarit kan geconcludeerd worden dat er op archeologisch vlak geen verwachtingen zijn.

2.3.10 Gemotiveerd advies voor maatregelen

De projectzone bestaat uit openbaar domein (kad. Afdeling 3, Sectie C), namelijk de straten Sint-Jansvest en Saghermansstraat, waarin de bestaande riolering wordt vernieuwd door opnieuw een gemengd stelsel omwille van het plaatsgebrek in de bodem omwille van andere nutsleidingen. Het nieuwe gabarit omvat grotendeels hetzelfde als de bestaande riolering met beperkte uitbreidingen in diepte (max. 30 cm) en in breedte. Het nieuw aan te leggen boomvak situeert zich grotendeels op de plaats van het gabarit van de bestaande riool.

Op basis van het bureau-onderzoek wordt, omwille van de reeds grote graad van verstoring door de aanwezigheid van nutsleidingen, geen archeologisch erfgoed verwacht. Er kan geconcludeerd worden dat er weinig archeologisch potentieel aanwezig is. Tevens zijn de ingrepen in dergelijke mate dat zij met aantoonbare zekerheid slechts beperkt ingrijpen in eventuele delen ongeroerde bodem. Aansluitend op voorgaande punten is duidelijk dat de beperkte ingreep in ongeroerde bodem, de vermoedelijke afwezigheid van eventueel archeologisch erfgoed er zonder twijfel toe leidt dat de vooropgestelde ingrepen, indien voorafgegaan door een archeologisch onderzoek, met aantoonbare zekerheid GEEN kenniswinst zou opleveren.

Hierdoor is voldaan aan verschillende van de mogelijke doorslaggevende aspecten die het mogelijk maken om een nota met beperkte samenstelling op te stellen waarbij geen verdere maatregelen nodig zijn.

2.4 Relevante bibliografie

DE GRYSE, J. & VANDEVELDE, J., *Kleinvleeshuissteeg, Wolweverssite*, in: *Archeologisch onderzoek in Gent*, 1997-2008 (*Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent*, reeks 2 nr. 2), Gent, 2008, p. 43-65.

VERMEIREN, G. & BRU, M.A., *Archeologisch onderzoek op de Sint-Jansvest, Gent (O.-Vl.)*, in: *Archaeologia Mediaevalis*, Gent, 2015, nr. 38, p. 192-195.

VERMEIREN, G. & BRU, M.A., *De Brabantdam in Gent (O.-Vl.)*, in: *Archaeologia Mediaevalis,* Namur, 2017, nr. 40, (in druk).

VERMEIREN, G., BRU, M.A., BRADT, T. & LAISNEZ, K., *Opgravingen aan de Waalse Krook (Gent, O.-Vl.)*, in: *Archaeologia Mediaevalis*, Brussel, 2013, nr. 36, p. 159-162.

2.5 Bijlagen

2.5.1. Plannenlijst

projectcode	**2017B179**
plannenlijst	
plannummer	plan 1
type plan	kadasterplan
onderwerp plan	locatie onderzoeksgebied
aanmaakschaal	zie schaallat
aanmaakwijze	digitaal
datum	2015
plannummer	plan 2
type plan	kadasterplan
onderwerp plan	locatie onderzoeksgebied
aanmaakschaal	zie schaallat
aanmaakwijze	digitaal
datum	2016
plannummer	plan 3
type plan	topografische kaart
onderwerp plan	locatie onderzoeksgebied
aanmaakschaal	zie schaallat
aanmaakwijze	digitaal
datum	1981
plannummer	plan 4
type plan	bouwplan
onderwerp plan	bestaande toestand
aanmaakschaal	zie schaallat
aanmaakwijze	digitaal
datum	2016
plannummer	plan 5
type plan	bouwplan
onderwerp plan	ontwerpplan
aanmaakschaal	zie schaallat
aanmaakwijze	digitaal
datum	2016

plannummer	plan 6
type plan	bouwplan
onderwerp plan	dwarsdoorsnedes
aanmaakschaal	zie schaallat
aanmaakwijze	digitaal
datum	2016
plannummer	plan 7
type plan	bouwplan
onderwerp plan	nutsleidingen
aanmaakschaal	zie schaallat
aanmaakwijze	digitaal
datum	2016
plannummer	plan 8
type plan	bouwplan
onderwerp plan	rioleringen
aanmaakschaal	zie schaallat
aanmaakwijze	digitaal
datum	2016
plannummer	plan 9
type plan	historische kaart
onderwerp plan	Panoramisch Gezicht op Gent
aanmaakschaal	onbekend
aanmaakwijze	analoog
datum	1534

2.5.2. Fotolijst

projectcode	**2017B179**
fotolijst	
fotonummer	foto 1
type foto	luchtfoto
onderwerp foto	locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	zie schaallat
aanmaakwijze	digitaal
datum	2015

Thesaurus

Archeologie: Het bestuderen van overblijfselen en voorwerpen of een ander spoor van menselijk bestaan in het verleden, alsook de bestaansomgeving van de mens, waarvan het behoud en de bestudering bijdragen tot het reconstrueren van de bestaansgeschiedenis van de mensheid en haar relatie tot de natuurlijke omgeving en ten aanzien waarvan opgravingen, ontdekkingen en andere methoden van onderzoek betreffende de mensheid en haar omgeving betekenisvolle bronnen van informatie zijn.

Archeologienota: Document, opgemaakt op basis van een archeologisch vooronderzoek, met administratieve gegevens, een verslag over de resultaten van het onderzoek, een voorstel van beslissing en een plan van aanpak voor de maatregelen die daaruit volgen.

Archeologisch onderzoek: Het gebruik van technieken en methoden waarmee archeologische sites, archeologische zones of delen ervan worden opgespoord en onderzocht met inbegrip van archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen.

Bodem: Het bovenste deel van de aardkorst waarin planten kunnen wortelen, samengesteld uit minerale deeltjes en organisch materiaal, inclusief levende organismen. Een bodem ontstaat uit de verweringsproducten van lokale gesteenten of uit afgezette, losse sedimenten.

Bodemstructuur: aggregatietoestand van organische en minerale deeltjes in een sediment tot grotere aggregaten, bepaald door de soort en intensiteit van de onderlinge verbindingen.

Bureauonderzoek: Bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte bouwkundige of archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, omvattende de aan- of afwezigheid, de aard en de omvang, de datering, gaafheid en conservering en de relatieve kwaliteit ervan.

Centrale Archeologische Inventaris: Databank die archeologische vondstlocaties en indicatoren daartoe in het Vlaams Gewest in kaart brengt en de beschikbare informatie bundelt (afkorting: CAI).

Historische studie: Historische studie is de studie van historische bronnen, zoals documenten en historisch kaartmateriaal. Bepaalde relicten kunnen in historische bronnen reeds vermeld zijn en op oude kaarten weergegeven zijn. Dit geeft interessante bijkomende informatie omtrent de vondsten en de bewaringstoestand in die periode.

Kaaimuren: Een kaaimuur is een muur tot bekleding, bevestiging en bescherming van de walkanten van waterlopen, havens en sluiswerken.

Stadsomwallingen: Een stadsomwalling is het geheel van verdedigingswerken rondom een stad, nl. grachten, wallen, muren, torens, enz..., bedoeld om de stad te beschermen tegen invallen van buitenaf. Tijdens de eerste stadsontwikkelingen bestonden deze stadsomwallingen uit aarden wallen, later werden deze wallen vervangen door stenen muren.

Stadspoorten: Een stadspoort is een versterkte bouwconstructie in een stadsmuur die toegang geeft tot de stad.

Wallen (morfologische elementen): Een wal (morfologisch element) is een aarden ophoging die (eventueel met begeleidende gracht) de omsluiting vormt van een structuur en verder niet functioneel te duiden is.